

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

Učebné osnovy

pre večerné nadstavbové štúdium
s vyučovacím jazykom maďarským

MAĎARSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

**Schválilo Ministerstvo školstva SR 3. 6. 1998 pod číslom 1319/98-41
s platnosťou od 1. 9. 1998**

Maďarský jazyk a literatúra v 3-ročnom večernom štúdiu

Ročník	I.	II.	III.
Týž. hodiny	2	2	2
Ročne	66	66	60
Jazyk	22	22	20
Literatúra	44	44	60

Úvodné poznámky

Štujúci v trojročnom večernom nadstavbovom štúdiu už absolvovali 8-ročnú, resp. 9-ročnú základnú školu, ako aj 3-ročný učebný odbor SOU. Skladbou a hodinovou dotáciou učebného predmetu sledujeme aj vo vyučovaní maďarského jazyka a literatúry predovšetkým zabezpečenie rovnocenného a úplného stredného vzdelania s absolventmi rovnako zameraných stredných odborných škôl. Po absolvovaní 3-ročného večerného nadstavbové štúdia žiak so svojimi vedomosťami sa bude musieť vyrovnáť absolventom 4-ročných odborných škôl.

Znamená to, že pôjde jednak o oživenie a upevňovanie získaných poznatkov z predchádzajúceho štúdia, jednak pôjde o rozšírenie týchto poznatkov až na úroveň už spomínaných vedomostí:

- a) opakovanie a upevňovanie doteraz získaných vedomostí,
- b) získanie nových, rozširujúcich poznatkov.

Navrhujeme postupovať nasledovne:

1. rok – doplniť učivo 1. a 2. ročníka SOŠ 4 – ročné
2. rok – doplniť učivo 3. ročníka SOŠ 4-ročné
3. rok – doplniť učivo 4.ročníka SOŠ 4-ročné

Tento postup a toto delenie sa žiada dodržiavať aj z toho dôvodu, aby sa mohli patrične využiť prístupné učebnice uvedených štvorročných stredných odborných škôl.

Myslíme si, že pri trojročnom delení učiva treba vychádzať z toho, že napr. pri štúdiu literatúry maďarskej stačí menej času venovať starším literárno-historickým obdobiam a viacej pozornosti bude treba venovať učivu XIX. a XX. storočia.

Podobne je to aj pri štúdiu poznatkov z maďarského jazyka: štylistika a slohu (písomnému a ústnemu) musí byť venovaná podstatná časť štúdia.

Všeobecné ciele a úlohy vyučovania

Vyučovanie maďarského jazyka a literatúry v **nadstavbovom 3-ročnom večernom štúdiu** má dôležité, ničím nezastupiteľné miesto, pretože tvorí podklad všetkým ostatným predmetom. Všeobecným cieľom vyučovania je sústavné upevňovanie a dopĺňovanie jazykových a literárnych vedomostí, aby si žiaci vytvorili jazykovú zbehosť na požadovanej úrovni a lásku k uvedenému čítaniu a k vytváraniu pozitívnych morálnych a občianskych hodnôt.

Štujúci aj vo večernom štúdiu je treba pripraviť jednak na ďalšie štúdium na vysokých školách, jednak na vykonávanie zodpovedných úloh v každodennom živote. Absolventi musia vedieť narábať s patričnou odbornou literatúrou, pracovať s literatúrou v knižnici a získavať informácie, ktoré budú môcť vo svojej práci využívať.

Čiastkové úlohy jazykového vzdelávania sú:

- zvyšovanie jazykovej vzdelanosti žiakov, jazykovej kultúry, úroveň prejavu v štylistickej oblasti, jazykovú správnosť a pravopis;
- zvyšovanie jazykovej gramotnosti a vzťahu k materinskému jazyku;
- utváranie správneho ústneho a písomného prejavu žiakov;
- získavanie poznatkov v oblasti jazykových štylistických útvarov k lepšiemu chápaniu beletrie;
- vychovávať žiakov k využívaniu medzipredmetových vzťahov a súvislostí.

Čiastkové úlohy literárneho vzdelávania sú:

- viesť žiakov k lepšiemu poznávaniu svetovej a maďarskej literatúry, ich najväčších postáv a umeleckých literárnych diel;
- pripravovať žiakov na prijímanie morálnych, humánnych a občianskych hodnôt;
- pestovať u žiakov estetický vkus v procese poznávania literárnych a umeleckých diel, ako sú diela autorov v maliarstve, sochárstve, hudbe a stavebníctve;
- pestovať u žiakov lásku k čítaniu ako aj pocit potreby navštevovať divadelné a filmové predstavenia, koncerty a výstavy umeleckých diel.

Literatúra a jazyk sa vyučuje v úzkej spätosti. Ciele a úlohy sa navzájom dopĺňujú a posilňujú.

I. ročník (66 hodín ročne)

JAZYK

(22 hodín ročne)

A) Prehľad tematických celkov

1. Úvod na začiatku školského roka (1)
2. Človek a jazyk (2)
3. Základy tvorby textu (2)
4. Veta a slovo v reči (5)
5. Rozvíjanie písomného prejavu (3)
6. Rozvíjaniu ústneho prejavu (3)
7. Zhrnutie učiva (2)
8. Písanie písomných prác (4)

B) Rozpis učiva

1. Úvod na začiatku školského roka (1)

Na začiatku školského roka učiteľ získa prehľad o všeobecnej úrovni vedomostí študentov a načrtne celkový obsah jazykového učiva.

2. Človek a jazyk (2)

Reč a jazyk. Jazyk ako znak. Zložky komunikácie. Štruktúra jazyka (podľa miesta a zloženia spoločnosti). Ugrofínske jazyky. Vývin jazyka.

3. Základy tvorby textu (2)

Funkcia slova a vety v texte. Tvorba textu: výber témy, nadpisu, odstavce.

4. Veta a slovo v reči (5)

Jednotlivé slovné druhy ako: podmet a prísudok, predmet, príslovkové určenie. Vzťah podmetu a prísudku vo vete. Interpunkcia vo vete. Spôsob citovania vo vete.

5. Rozvíjanie písomného prejavu (3)

Rozvíjanie písomného prejavu žiakov cez tvorbu textov: jednoduché úradné formulácie, písanie obsahu, charakteristiky, súkromného listu, opis, písanie informácie atď.

6. Rozvíjanie ústneho prejavu (3)

Rozvíjanie ústneho prejavu pomocou hovorených textov: príležitostné vystúpenia, diskusia, obhajoba svojho tvrdenia, výklad, ústna charakteristika. Prízvuk a sila hlasu v reči, intonácia.

7. Zhrnutie učiva (2)

Systematizácia a zhrnutie naučených poznatkov.

8. Písanie písomných prác (4)

V priebehu školského roka sa píše 2 písomky a 2 kontrolné diktáty.

Poznámka: Hodinové dotácie sa uvádzajú len informačne; učiteľ ich podľa potreby môže zmeniť.

LITERATÚRA

(44 hodín ročne)

A) Prehľad tematických celkov

1. Úvod do vyučovania literatúry (1)
2. Starovek (2)
3. Stredovek (3)
4. Renesancia (4)
5. Barok (3)
6. Klasicizmus a osvietenstvo (6)
7. Romantizmus (12)
8. Nástup realizmu (8)
9. Zhrnutie učiva (3)

10. Oprava písomných prác (2)
11. Memoritery (8-10 lit. ukážok)
12. Domáce čítanie (3-4 diela)

B) Rozpis učiva

1. Úvod do vyučovania literatúry (1)

Miesto literatúry v rámci ostatných druhov umenia.
Periodizácia literatúry.

2. Starovek (2)

Charakteristika doby a literatúry staroveku. Ukážky literárnych diel podľa výberu učiteľa, napr. Homér: Odysea, Sofokles: Antigona.

3. Stredovek (3)

Charakteristika doby a literatúry stredoveku. Ukážky zo svetovej literatúry, napr. Dante: Božská komédia, - z maďarskej literatúry: Halotti Beszéd, Ómagyar Mária-siralom.

4. Renesancia (4)

Charakteristika doby a literatúry maďarskej a svetovej. Ukážky zo svetovej literatúry, napr. Boccaccio: Dekameron, Shakespeare: Rómeo a Júlia, Hamlet, Sonet LXXV. – z maďarskej literatúry: Janus Pannonius: Pannónia dicsérete, Búcsú Váradtól. Malá monografia: Bálint Balassi, literárne ukážky: Hogy Júliára talála, Egy katonaének, Darvaknak szól.

5. Barok (3)

Charakteristika doby a literatúry maďarskej a svetovej. Ukážky zo svetovej literatúry: Tasso: A megszábadított Jeruzsálem al. Lope de Vega: Pes záhradníka (A kertész kutyája), - z maďarskej literatúry: Miklós Zrínyi: Szigeti veszedelem, Mikes Kelemen: Törökországi levelek.

6. Klasicizmus a osvietenstvo (6)

Charakteristika doby a literatúry svetovej a maďarskej. Ukážky zo svetovej literatúry: Molière: Tartuffe al. Skupán (A fősvény), Goethe: Faust, - z maďarskej literatúry: János Batsányi: A franciaországi változásokra, Ferenc Kazinczy: 2-3 epigramy, Dániel Berzsenyi: Osztályrészem, Magyarokhoz I. Monografická téma: Csokonai V. Mihály, ukážky: Az estve, Tarkózkodó kérelem, A Reményhez, Szerlemdal a csikóbőrös kulacshoz, Az első oskoláról a Somogyban.

7. Romantizmus (12)

Charakteristika doby a literatúry maďarskej a svetovej. Ukážky zo svetovej literatúry: Byron: Heine, Puskin, V. Hugo: Bedári (A noymorultak), - z maďarskej literatúry: Kölcsey F.

Emléklapra, Rebellis vers, Himnusz, Széchényi I.: Napló al. Hítel. Monografické témy: Vörösmarty M.; ukážky: Gondolatok a könyvtárban, A merengőhöz, Szózat, A vén cigány.

Charakteristika doby a literatúry maďarskej v rokoch 1848/49. Monografické témy: Sándor Petőfi, literárne ukážky: Dalaim, A puszta, télen, Szabadság, szerelem ..., A nép nevében, Egy gondolat, bánt engemet, Minek nevezzelek, A XIX. Század költői; - János Arany, literárne ukážky: Nemzetör – dal, Vörös Rébék al. A tölgyek alatt, Epilógus.

8. Nástup realizmu (8)

Charakteristika doby a literatúry maďarskej a svetovej. Ukážky zo svetovej literatúry: Balzac: Otec Goriot, Lev Tolsztoj: Anna Karenina, Gogol' al. Dickens. Z maďarskej literatúry: Tompa M.: A madár, fiaihoz, Vajda J.: Húsz év múlva. Monografické témy: Mór Jókai; literárne ukážky: Az arany ember, Fekete gyémántok al. Sárga rzsá; - Kálmán Mikszáth; literárne ukážky: Az a fekete folt, A Noszty fiú esete Tóth Marival al. Különös házasság.

9. Zhrnutie učiva (3)

Všeobecné zhrnutie učiva podľa jednotlivých literárno-historických tém.

10. Oprava písomných prác (2)

Opravu písomných prác vykonávame na hodinách literatúry.

11. Memoritery

Na základe preberaného učiva učiteľ navrhne 8-10 literárnych ukážok na memorovanie. Z nich by nemali chýbať predovšetkým básne od F. Kölcseyho, M. Vörösmartyho, S. Petőfiho, J. Aranya a M. Tompu.

12. Domáce čítanie

Na základe návrhu učiteľa po dohode so žiakmi 3-4 diela zo svetovej a maďarskej literatúry, napr. od Puskina, Balzaca, Tolstého, Jókaiho a Petőfiho (Az apostol).

II. ročník (66 hodín ročne)

JAZYK (22 hodín ročne)

A) Prehľad tematických celkov

1. Úvod na začiatku školského roka (1)
2. Hláska a jeho význam (2)
3. Hláska v reči (2)
4. Všeobecné otázky o slove a slovnej zásobe (4)
5. Rozvíjanie písomného prejavu (3)
6. Rozvíjanie ústneho prejavu (3)

7. Zhrnutie učiva (3)
8. Písanie písomných prác (4)

B) Rozpis učiva

1. Úvod na začiatku školského roka (1)

Oživenie učiva z predchádzajúceho ročníka. Náčrt učiva v druhom ročníku.

2. Hláska a jeho význam (2)

Charakteristika sústavy maďarských hlások. Hláska a písmeno. Hlasové ústrojenstvo a jeho činnosť.

3. Hláska v reči (2)

Tvorenie hlásky. Sústava maďarských hlások. Základy maďarského pravopisu.

4. Všeobecné otázky o slove a slovnej zásobe (4)

Pojem slova a charakteristika súčasnej maďarskej slovnej zásoby. Synonymá a homonymá. Oživenie slovných druhov a s nimi súvisiace pravidlá pravopisu.

5. Rozvíjanie písomného prejavu (3)

Ďalšie slohové útvary: teória a ich praktické uplatňovanie.

6. Rozvíjanie ústneho prejavu (3)

Hovorový a rečnícky štýl: pripomienkovanie, rozprava, pojednávanie.

7. Zhrnutie učiva

Systematizácia a všeobecné zhrnutie učiva a získaných poznatkov za druhý ročník.

8. Písanie písomných prác (4)

V priebehu školského roka sa píše 2 písomné práce a 2 kontrolné diktáty.

LITERATÚRA

(44 hodín ročne)

A) Prehľad tematických celkov

1. Úvod na začiatku školského roka (2)
2. Literárna moderna (10)
3. Obdobie medzi dvoma svetovými vojnami (25)
4. Zhrnutie učiva (5)
5. Memoritery (3-4 lit. ukážok)

6. Domáce čítanie (3-4 lit. ukážky)
7. Oprava písomných prác (2)

B) Rozpis učiva

1. Úvod na začiatku školského roka (2)

Oživenie vedomostí z predchádzajúceho ročníka.
Náčrt nového učiva v druhom ročníku.

2. Literárna moderna (10)

Charakteristika doby a literatúry svetovej a maďarskej. Ukážky zo svetovej literatúry: Baudelaire: Az albatrosz, Verlaine: Őszi chanson, Rimbaud: A magánhangzók szonettje, - z maďarskej literatúry: G. Gárdonyi: A lámpás. Monografická téma: Endre Ady; literárne ukážky: Góg es Magóg fia vagyok én, Sem utódja, sem boldog öse, A magyar Ugaron, Párizsban járt az Ősz, A Hortobágy poétája, A föl-földobott kö, Hiszek hitetlenül Istenben, Magyar jakobinus dala, Rohanunk a forradalomba, Őrizem a szemed, Ember az embertelenségben.

3. Obdobie medzi dvoma svetovými vojnami (25)

Charakteristika doby a literatúry svetovej a maďarskej. Literárne ukážky zo svetovej literatúry: Apollinaire: Ranený holub, Th. Mann: Mario és a varászló, G. Kafka: Proces, - z maďarskej literatúry: ukážky od Gy. Juhásza, F. Karinthyho a S. Máraiho. Malá monografická téma: Miklós Radnóti, literárne diela: Hetedik ecloga, Razglednicák, Eröltetett menet, Levél hitveshez, Nem tudhatom. Veľké monografické témy: Zsigmond mórícza a Attila József. Literárne ukážky, A. József: Tiszta szívvel, Elégia, Óda, A Dunánál, Nagyon fáj, Thomas Mann üdvözlése, Ars poetica.

4. Zhrnutie učiva (5)

Zhrnutie učiva podľa jednotlivých tematických a literárno-historických období s osobitným dôrazom na monografické témy.

5. Memoritery

8-10 literárnych diel, básní, príp. ukážok z prozaických diel. Z nich by nemali chýbať básne od E. Adyho, M. Babitsa, D. Kosztolányiho, Á. Tótha, Gy. Juhásza, A. Józsefa a M. Radnótiho.

6. Domáce čítanie

Na základe učiteľovho návrhu po dohode si študujúcimi by si v priebehu roka mali prečítať 3-4 súvislé diela na domáce čítanie, napr. od Th. Manna, Zs. Mórícza, D. Kosztolányiho, S. Máraiho, F. Karinthyho, príp. iných.

7. Oprava písomných prác

Písomné práce opravujeme na hodinách literatúry.

III. ročník (60 hodín ročne)

JAZYK (20 hodín ročne)

A) Prehľad tematických celkov

1. Úvod na začiatku školského roka (1)
2. Štýl a vrstvy štýlu (3)
3. Osobitosti umeleckej reči (2)
4. Rozvíjanie písomného prejavu (3)
5. Rozvíjanie ústneho prejavu (3)
6. Zhrnutie učiva (4)
7. Písanie písomných prác (4)

B) Rozpis učiva

1. Úvod na začiatku školského roka (1)

Oživenie učiva z predchádzajúceho ročníka a náčrt učiva v treťom ročníku.

2. Štýl a vrstvy štýlu (3)

Jednotlivé druhy štýlu: vedecký, úradný, publicistický, umelecký. Hovorový štýl: spoločenský a rečnícky štýl.

3. Osobitosti umeleckej reči (2)

Poetická funkcia reči. Štylistické formy: metafora, synestézia, metonymia, symbol.

4. Rozvíjanie písomného prejavu (3)

Ďalšie slohové útvary: žiadosť, zápisnica; teória a ich praktické uplatňovanie: rozbor literárnych diel.

5. Rozvíjanie ústneho prejavu (3)

Ďalšie formy ústneho prejavu: prednáška, reportáž. Príprava reportáží. Vytváranie vlastného ústneho prejavu.

6. Zhrnutie učiva (4)

Systematizácia a všeobecné zhrnutie učiva a získaných poznatkov za prvý a druhý ročník.

7. Písanie písomných prác (4)

V priebehu školského roka sa píše dve písomky a dva kontrolné diktáty.

LITERATÚRA

(40 hodín ročne)

A) Prehľad tematických okruhov

1. Úvod na začiatku školského roka (2)
2. Druhá polovica XX. storočia (20)
3. Maďarská literatúra na Slovensku (7)
4. Maďarská literatúra v zahraničí (3)
5. Zhrnutie učiva (6)
6. Oprava písomných prác (2)
7. Memoritery (8-10 ukážok)
8. Domáce čítanie (3-4 lit. diela)

B) Rozpis učiva

1. Úvod na začiatku školského roka (2)

Oživenie učiva z druhého ročníka. Náčrt učiva v treťom ročníku.

2. Druhá polovica XX. storočia (20)

Charakteristika doby a literatúry svetovej a maďarskej. Ukážky zo svetovej literatúry napr. od Ginsberga, Hemingwaya (*Az öreg halász és a tenger*), A. Moravia (*A római lány*), Složenicyna, Orwella, B. Hrabala a iných.

Ukážky z maďarskej literatúry napr. od Gy. Illyésa, L. Kassáka, L. Németha, Lőrincza Szabóa, Gy. Faludyho, J. Pilinzského, L. Nagya, F. Juhásza, Nemes nagy Ágnesa, S. Csoóriho, Magda Szabóa, P. Esterházyho, P. Nádasza, I. Örkénya, príp. iných.

Monografické témy: Gyula Illés a lászló Németh.

3. Maďarská literatúra na Slovensku (7)

Všeobecná charakteristika doby a maďarskej literatúry na Slovensku; jeho 3 vývinové obdobia. Literárne ukážky, napr. od Z. Fábryho, D. Györyho, O. Rácza, L. Dobosa, T. Bábiho, Gy. Dubu, Á. Oszvalda, Á. Tözséra, L. Cselényiho, Zs. L. Nagya, S. Gála, L. Grendela, príp. iných.

Monografická téma: Zoltán Fábry, ukážka: *A vádlott megszólal*, Pravda mieru.

4. Maďarská literatúra v zahraničí (3)

Charakteristika maďarskej literatúry v zahraničí. Literárne ukážky napr. od spisovateľov: A. Sütö, D. Szilágyi, F. Fehér, O. Tolnai, N. Gion príp. iní.

5. Zhrnutie učiva (6)

Systematizácia a zhrnutie učiva podľa jednotlivých literárno-historických období. Príprava na maturity.

6. Oprava písomných prác (2)

Písomné práce sa opravujú na hodinách literatúry.

7. Memoritery

8-10 literárnych ukážok, básní, príp. prozaických diel. Z nich by nemali chýbať básne od Gy. Illyésa, J. Pilinszkého, L. Nagya, F. Juhásza, D. Györyho, príp. Zs. L. Nagya.

8. Domáce čítanie

Po dohode so študujúcimi 3-4 literárne diela zo svetovej, maďarskej a maďarskej literatúry na Slovensku, napr. od Jemingwaya, Orwella, L. Németha, M. Szabóa, P. Esterházyho, L. Dobosa.

Metodické odporúčania

U študujúcich v trojročnom večernom štúdiu pri výbere vyučovacích metód vychádzať z toho, že ide o starších absolventov, ktorí jednak sú na rozličnej úrovni, jednak sú aktívnymi účastníkmi verejného života. Dôraz sa musí klásť na oživenie poznatkov z predchádzajúcich štúdií a na väčšiu samostatnosť vo svojom štúdiu. V nejednom prípade pôjde už o dospelé osoby, ktoré dávnejšie opustili školské lavice.

Učebné osnovy aj tu majú rámcový charakter, ktoré si učiteľ podľa daných okolností tvorivo môže upraviť, príp. doplniť. Rozhodujúcim činiteľom je aj tu učiteľ, ktorý si môže vybrať tie najrozličnejšie metódy vyučovania, ktoré bude dobre, keď si ich bude obmeňovať. Je treba mať na zreteli, že nechceme vychovať „vedcov“, ani jazykových, ani literárnych, ale všeobecne rozhladených a zbehlých absolventov tohto štúdia.

V literárnej výchove sa dôraz kladie predovšetkým čítanie literárnych diel, na striedanie prehľadných a monografických tém, ktoré sú označené v učebných osnovách. V jazykovej výchove popri gramatických poznatkoch kladieme na jazykovú kultúru, na kultúrne vystupovanie tak pri písomnom ako aj v ústnom prejave absolventa. Rovnako treba využívať indukčné aj dedukčné metódy vyučovania ako aj názorné učebné pomôcky: grafy, gramatické tabuľky a vo vyučovaní literatúry predovšetkým literárne diela, knižnice, diafilmy, diapozitíva atď.

Vo vyučovaní má prevládať komplexný prístup a koordinácia jazykového a literárneho učiva, príp. poznatky z iných predmetov. Študenti majú byť vedení nielen k láske k čítaniu a využívaniu knižníc, ale aj na výstavy a koncerty, aby ako absolventi odborných škôl neostali len pri poznatkoch úzko špecifických a odborných. Pri vyučovaní a výbere metodiky vyučovania treba využívať aj učebné osnovy stredných odborných škôl (príp. gymnázií), kde sa o tomto píše obsiahlejšie.